

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-2-66-103>

УДК 377.366:63

Ковальчук В.І., Фатеев М.С.

Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

ОБНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ В АГРАРНИХ КОЛЕДЖАХ ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. Узагальнено теоретичні відомості щодо проблем професійної підготовки студентів в аграрних коледжах. З'ясовано причини незадоволеності роботодавців практичними навичками випускників закладів освіти. Одним із основних критеріїв якості професійної підготовки фахівців є професійні навички фахівців, що визначають їх конкурентоспроможність і можливість працевлаштування у європейському економічному просторі. Виокремлено найбільш затребувані на ринку праці навички. Обґрунтовано необхідність впровадження в освітній процес інноваційних технологій навчання. Під педагогічними інноваційними технологіями розуміється якісна нова сукупність форм, методів і засобів навчання, підготовки та управління, що приводить до істотних змін у результатах педагогічного процесу. Найбільш ефективними технологіями є особистісно-орієнтовані, інформаційно-комунікаційні, тренінгові, проблемного навчання, ігрові, кейс-технології.

Ключові слова: професійна підготовка, професійна освіта, ринок праці, педагогічні технології, інноваційні технології, технології навчання.

Kovalchuk Vasyl, Fatieiev Mykhailo

Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

UPGRADING STUDENTS' VOCATIONAL TRAINING CONTENT IN AGRARIAN COLLEGES BY MEANS OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES

Summary. Theoretical knowledge concerning the problems of professional training of students at agrarian colleges is substantiated. The reasons for dissatisfaction with practical skills demonstrated by educational establishments' graduates are found out. One of the main qualitative criteria for specialists' professional training is considered to be specialists' professional skills which make them competitive and promote their employment in the European economic space. The most required skills at the present-day labour market are elicited. The employers are dissatisfied with the level of graduates' practical skills and think that "soft skills" which increase labour efficiency have to be paid more attention. The most required are communicative skills, skills to assign responsibilities, skills to keep «work-life balance» and problem-solving skills. The skills to learn quickly are also required as well as emotional intelligence which enables employees to understand and manage own emotions. EQ is important in stressful environments as it influences not only personal effectiveness but the team effectiveness as well. Flexibility, creativity and ability to adapt quickly are also very important. Employees who react quickly to different changes, demonstrate skills mentioned above, know what they want, are ready to learn and able to cooperate with others are interesting to prospective employers. The necessity to implement innovative technologies into educational process is substantiated. Pedagogical innovative technologies are regarded as a new combination of forms, methods and means of instruction, training and management which leads to essential changes in the outcomes of educational process. The most efficient technologies are person-oriented, information and communicative, training, problem-based, gaming and case-study. The important constituent of improving agrarian sphere specialists' professional training includes the professional development of teaching staff, their in-training at different enterprises and establishing cooperation with employers in order to bring the training to the real conditions of the labour market.

Keywords: professional training, professional education, labour market, pedagogical technologies, innovative technologies, learning technologies.

Постановка проблеми. Соціально-економічні перетворення, які відбуваються в Україні впродовж останніх років потребують модернізації професійної підготовки фахівців аграрної галузі, яка відповідала б актуальним вимогам як професійної, так і суспільної діяльності. В Україні спостерігається розрив між освітою та ринком праці. Роботодавці все частіше незадоволені рівнем підготовки та компетентністю випускників закладів освіти. В студентів спостерігається низька мотивація до навчання й подальшого працевлаштування за фахом. Зазначене вимагає пошуку ефективних моделей професійної підготовки орієнтованої на особистісний розвиток суб'єктів освітнього процесу й з урахуванням інтеграційних процесів, регіональних особливостей та співпраці з роботодавцями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання ефективної взаємодії вищої професійної освіти і ринку праці досліджувалися й широко висвітлені у працях В. Андрущенко, О. Аніщенко, М. Афанасьєва, В. Ковальчука, В. Лугового, Л. Лук'янової, С. Ніколаєнка, Н. Ничкало, В. Радкевич, Л. Сергєєвої, О. Щербак, Т. Іщенко та ін.

Розробці теоретичних основ педагогічних технологій присвячені праці Н. Арістової, Ю. Бабанського, В. Беспалько, Г. Ігнатенко, Н. Журавської, В. Ковальчука, М. Кларина, Н. Кузьміної, О. Малихіна, В. Сластьоніна, С. Смірнова, С. Сисоєвої, А. Суценка, Н. Талізної, Ю. Татур та ін.

Проблемам упровадження й ефективного застосування інформаційно-телекомунікаційних (ІТКТ) і мультимедійних технологій в освіті присвячені праці В. Бикова, А. Верлана, І. Во-

ротнікової, Н. Морзе, А. Кочаряна, Р. Тарасенка, Н. Тверезовської, Дж. Хартлі та інших педагогів-дослідників.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. При значній кількості досліджень присвячених проблемам професійної підготовки, мало дослідженою залишається проблема впровадженню інноваційних технологій в освітньому процесі аграрних коледжів, які формуватимуть в студентів актуальні для ринку праці навички.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є узагальнити теоретичні відомості щодо проблем професійної підготовки студентів в аграрних коледжах та виокремити шляхи удосконалення освітнього процесу відповідно до потреб ринку праці.

Виклад основного матеріалу. Досягнення мети реформ вищої освіти – суттєвого покращення її якості задля підвищення ефективності участі фахівців з вищою освітою, самої вищої школи в модернізації соціально-економічної системи держави, підвищення її конкурентоспроможності потребує термінової розробки реалістичної стратегії розвитку національної системи вищої освіти з урахуванням середньо- та довгострокових перспектив. Формування та реалізація зазначеної стратегії неможливі без аналізу реального стану справу системою вищої освіти України, виявлення наявних та майбутніх проблем, постійного моніторингу оцінювання її реалізації, а також проблем, які виникнуть у процесі реформування [1].

Соціально-економічні трансформації в Україні привели до потреби у модернізації професійної підготовки фахівців аграрної галузі, яка відповідала б актуальним вимогам як професійної, так і суспільної діяльності.

Проявами незадовільного стану є:

- зростання дефіциту робітничих кадрів на ринку праці України та низька соціально-економічна мотивація суспільства до здобуття професійних кваліфікацій;

- тенденція до погіршення показників України у міжнародних обстеженнях конкурентоспроможності та інноваційної привабливості, що впливає на економічний розвиток України;

- збільшення частки молоді, яка намагається здобувати вищу освіту, у тому числі – за кордоном;

- втрата привабливості та престижності професійної освіти;

- зниження соціального статусу педагога професійної освіти [11].

Одним із основних критеріїв якості професійної підготовки фахівців є професійні навички фахівців, що визначають їх конкурентоспроможність і можливість працевлаштування у європейському економічному просторі.

Виклики сьогодення потребують іншого комплексу навичок, ніж 25 років тому. Це точно уже не ті уміння, на які орієнтувалася радянська освіта. У результаті, за рівнем підготовки кадрів Україна посіла 83-є місце у глобальному рейтингу конкурентоздатності [2] зі 140 в рейтингу. Про це йдеться в звіті Global Competitiveness Index, випущеним Всесвітнім економічним форумом спільно з Євразійським інститутом конкурентоспроможності та консалтинговою компанією Strategy Partners.

Індекс глобальної конкурентоспроможності вимірює готовність країн до четвертої промислової революції. Він має 12 складових. Це якість інститутів, стан інфраструктури, проникнення ІТ і сучасних комунікацій, макроекономічна стабільність, споживчий ринок, ринок праці, фінансова система, розмір внутрішнього ринку, здоров'я, освіту і навички, динаміка бізнес-розвитку, здатність до інновацій. Згідно з цим рейтингом Україна посідає такі місця: здатність до інновацій – 58 місце, за рівнем адаптації технологій – 77 місце, рівень освіти – 46 місце. При тому, що частка ВВП, яка витрачається на освіту, – одна з найвищих у світі.

Працедавці найбільш незадоволені рівнем практичних навичок. Вони вимагають розвинутих «м'яких» навичок (так званих «soft skills»), які суттєво підвищують ефективність праці. Саме про них, здавалося б і не чула класична пострадянська освіта. Хоча у світі цьому питанню присвячують регулярні масштабні моніторинги, наприклад, те ж дослідження Світового Банку [3].

До «м'яких» навичок відносяться певні особистісні характеристики, які пов'язані з ефективною взаємодією з іншими людьми, це – людські якості. До них переважно відносяться комунікативні та управлінські вміння. Наприклад, знаходити підхід до людей, переконувати, зберігати позитивне ставлення, гнучкість, робочу етику, вміти вирішувати проблеми, працювати під тиском, встановлювати взаємовідносини, працювати в команді, слухати й розуміти співрозмовника, проводити переговори, презентації, вести дискусію тощо. «М'які» навички дозволяють бути успішним незалежно від специфіки діяльності та на пряму, в якому працює людина [4].

На думку експертів найбільш затребуваними є: комунікаційні навички; самопрезентація, самоорганізація, «self-management», уміння розподіляти свої задачі, делегувати, а також, що дуже важливо, тримати «work-life balance». Досить проблематично є ситуація з умінням брати на себе відповідальність та нестачею так званих problem solving skills – умінням швидко розібратися у ситуації та самостійно знайти шляхи вирішення проблеми. Вкрай необхідними є навички швидко вчитися. Важливою тенденцією останніх років є таке поняття, як емоційний інтелект, EQ – уміння розпізнавати та управляти своїми емоціями. «Розвинутий EQ вкрай необхідний в стресових умовах сьогодення, оскільки впливає не лише на власну ефективність, а й команди загалом» Важливими також є гнучкість, уміння швидко адаптуватися, а також креативність – важлива навичка, яку можна з часом розвинути [5]

Роботодавці не тільки дивляться на працівників, які добре думають, але і на тих, хто демонструє соціально-емоційні навички, які допомагають керувати своїми емоціями і поведінкою (наприклад, самоврядування, стійкість, етика), постановка цілей і готовність до навчання (мотивація досягнення), вміння працювати з іншими (колективна робота).

В Концепції реалізації державної політики у сфері професійної освіти «Сучасна професійна освіта» на період до 2027 року зазначено, що за експертними оцінками, найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть

фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями.

Отже, потрібна реформа професійної освіти, що зупинить негативні тенденції, перетворить здобуття професійних кваліфікацій на важіль економічного розвитку і конкурентоспроможності України. Одним із шляхів є модернізація освітнього середовища, що забезпечує інноваційність, доступність, прозорість, гнучкість і відкритість освітнього процесу [11].

Виходячи з вище сказаного в закладах вищої освіти необхідно впроваджувати сучасні педагогічні технології та технології навчання, які допоможуть сформувати в студентства необхідні для ринку праці навички.

Педагогічна технологія – сукупність психолого-педагогічних установок, що визначають спеціальний набір і komponування форм, методів, способів, прийомів навчання, виховних засобів; вона є організаційно-методичний інструментарій педагогічного процесу (Б. Лихачов) [6].

Педагогічна технологія, як вважає Г. Селевко, є змістовним узагальненням трьох її аспектів: наукового, коли педагогічні технології є частиною педагогічної науки, що вивчає і розробляє мету, зміст і методи навчання і проектує педагогічні процеси; процесуально-описового, коли запропоновано опис (алгоритм) процесу, сукупність цілей, змісту, методів і засобів для досягнення планованих результатів навчання; процесуально-діючого як здійснення технологічного (педагогічного) процесу і функціонування всіх особистісних, інструментальних та методологічних педагогічних засобів [7].

У документах ЮНЕСКО технологія навчання розглядається як системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів і їх взаємодії, що ставить своїм завданням оптимізацію форм освіти [8].

Технологію навчання часто трактують як галузь застосування системи наукових принципів до програмування процесу навчання й використання їх у навчальній практиці з орієнтацією на детальні цілі навчання, які допускають їх оцінювання [9].

Інноваційний підхід до освітнього процесу має бути спрямованим на розвиток майбутніх фахівців. Їх здатність пристосовувати новий досвід на основі цілеспрямованого формування творчого та критичного мислення, рольового та імітаційного моделювання. Під педагогічними інноваційними технологіями розуміється якісна нова сукупність форм, методів і засобів навчання, підготовки та управління, що приводить до істотних змін у результатах педагогічного процесу.

Однією із педагогічних інновацій сьогодні вважаються особистісно орієнтовані технології навчання. Особистісний підхід передбачає допомогу студенту в усвідомленні себе особистістю, у виявленні, розкритті його можливостей, становленні самосвідомості, у здійсненні особистісно-значущих і суспільно-принятих самовизначень, самореалізації, самоутвердження. Мета особистісно-орієнтованого навчання є створення

умов для повноцінного виявлення і розвитку особистісних функцій студента. Особистісно-орієнтоване навчання полягає в організації навчального процесу на засадах:

- зосередження на потребах студента;
- створення умов для фізичного і емоційного благополуччя;
- створення умов для співпраці і співтворчості між студентом і викладачем;
- створення ситуації вибору і відповідності;
- створення умов для досягнення кожним студентом реально можливого для нього в даний період рівня успішності, вихованості та розвитку;
- пристосування методики навчання до навчальних можливостей студентів, максимально можлива індивідуалізація;
- створення умов для самопізнання, саморозвитку, самонавчання, осмисленого визначення своїх можливостей та визначення цілей;
- діагностична основа навчання;
- формування студентом мети навчання, планування своєї навчальної діяльності, рефлексія;
- студент постає, як суб'єкт навчання.

Важливе значення в особистісно-орієнтованому навчанні має мотиваційний компонент, адже ефективність навчання залежить від ступеня зацікавленості студента в набутті знань. Стійку мотивацію до навчання визначає постійна проблема в удосконаленні. З цього випливає важливість ролі викладача у формуванні потреби до навчання через запровадження ситуативного підходу. Особистісно-орієнтоване навчання продукує психологічну свободу студента, а також виробляє іншу систему цінностей. При цьому створюється ситуація, коли студент може розраховувати свої сили і здібності, а також розвинути власні творчі ресурси [10, с. 18–19].

Стрімкий розвиток інформаційних технологій обумовлює використання інформаційно комунікаційних технологій в освітньому процесі закладів вищої освіти загалом і підготовці фахівців для певної галузі зокрема.

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) – це сукупність методів, засобів і прийомів, що використовуються для добору, опрацювання, зберігання, подання, передавання різноманітних даних і матеріалів, необхідних для підвищення ефективності різних видів діяльності. ІКТ – це технології опрацювання інформації за допомогою комп'ютера та телекомунікаційних засобів. Впровадження ІКТ в освітній процес стимулює інтерес до навчальної діяльності, сприяє формуванню логічного та творчого мислення, сприяє розвитку студентів та формуванню інформаційної культури [12].

ІКТ здійснюють активний вплив на процес навчання і виховання студентів, оскільки змінюють схему передавання знань і методи навчання. Разом з тим, упровадження ІКТ у систему освіти не тільки впливає на освітні технології, а й вводить до процесу освіти нові. Вони пов'язані із застосуванням комп'ютерів і телекомунікацій, спеціального устаткування, програмних та апаратних засобів, систем обробки інформації. Вони пов'язані також зі створенням нових засобів навчання і збереження знань, до яких належать електронні підручники і мультимедіа; електронні бібліотеки й архіви, глобальні та локальні

освітні мережі; інформаційно-пошукові та інформаційно-довідкові системи [13].

У широкому розумінні термін «інформаційні технології» виокремлює із кола технологій ті, що базуються на застосуванні комп'ютерних, телекомунікаційних мережевих засобів [14, с. 178]. У сучасній довідковій літературі визначено, що інформаційні технології (в освіті) – «методи і засоби отримання, перетворення, передачі, збереження та використання інформації в навчально-виховному процесі» [15, с. 216]. Сучасні інформаційні технології, що дають змогу створювати, зберігати, переробляти інформацію та забезпечувати ефективні способи її представлення споживачу, є могутнім інструментом пришвидшення прогресу в усіх сферах суспільного розвитку, один із найсуттєвіших чинників, який визначає конкурентоздатність окремого навчального закладу.

Вибір раціональних й оптимальних рішень за інтеграції інформаційних та освітніх технологій з позиції компетентнісного підходу, у першу чергу, ґрунтується на аналізі ефективності навчання або освіти на базі нової інтегрованої технології, тобто на основі оцінки ефективності взаємодії викладача та студентів.

Інформаційні технології активно впливають на процес навчання, оскільки змінюють схему передачі знань і методи навчання. Разом з тим впровадження інформаційних технологій в систему вищої освіти не лише впливає на вже апробовані освітні технології, а й вводить у процес освіти нові. Вони пов'язані із застосуванням комп'ютерів і телекомунікацій, спеціального обладнання, програмних і апаратних засобів, систем обробки інформації, зі створенням нових засобів навчання та збереження знань, до яких відносяться електронні підручники й мультимедіа; електронні бібліотеки та архіви, глобальні та локальні освітні мережі; інформаційно-пошукові й інформаційно-довідкові системи і т.п. Різноманітні моделі інформаційних технологій у теперішній час розробляються, а частина з них успішно застосовується у структурі вищої освіти.

Один із провідних вітчизняних фахівців у царині комп'ютерних технологій В. Биков пише про те, що в діяльності навчальних закладів усіх типів і рівнів акредитації проблемам інформатизації має приділятися першочергова увага. Зокрема, значне місце повинні зайняти дослідження, пов'язані з вивченням педагогічних умов формування комп'ютерно орієнтованого навчального середовища, моделюванням його складу та структури, визначенням місця й ролі, яке займають і відіграють у ньому засоби навчання та інформаційні технології. Повинні знайти свого подальшого розвитку педагогічні технології, які принципово базуються на ІКТ, зокрема, мультимедійні технології, е-дистанційні технології навчання. Комп'ютерно орієнтовані засоби навчання мають стати базовими інструментами навчальної діяльності під час вивчення переважної більшості предметів. Учений наголошує, що поряд із традиційними підходами, необхідно постійно переглядати й осучаснювати зміст освіти й педагогічні технології, приводити їх у такий стан, який дозволив би забезпечити якісну освіту, підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації вчительських, професорсько-викладацьких кадрів,

управлінського кадрового корпусу освіти для ефективного впровадження у практику освіти інноваційних технологій навчання, що базуються на інформаційних технологіях [16].

В практиці професійної підготовки фахівців різних галузей все активніше використовуються тренінгові технології навчання. Ряд дослідників і практиків, що займаються питанням професійної підготовки майбутніх фахівців, останнім часом успішно ввели різновиди тренінгових технологій і їх елементи в педагогічний процес вищої школи. Зростаюча популярність використання тренінгових технологій, з одного боку, і педагогічна невизначеність цього поняття, його сутності і місця серед інших інновацій вищої школи, з іншого, привели до значної кількості визначень поняття «тренінг». Зокрема, як:

- засіб психологічного впливу, спрямований на розвиток знань, умінь і досвіду;
- стандартну послідовність дій по формуванню нових навичок;
- метод ігрового моделювання ситуацій з метою розвитку компетенції, формування та вдосконалення професійної поведінки;
- навчання технологіям дій на основі певної концепції реальності в інтерактивній формі;
- інтенсивні навчальні заняття, спрямовані на створення, розвиток і систематизацію навичок, необхідних для виконання конкретних професійних завдань;
- систему інтенсивних тренувань, в яких моделюються елементи основних завдань професійної діяльності.

Таким чином, тренінгом називається запланований навчальний процес, призначений для надання знань, вдосконалення наявних навичок і отримання нових на основі особистого досвіду і знань.

Використання тренінгів обумовлено їх можливостями щодо формування навичок міжособистісної взаємодії, розвитку професійних здібностей, зміни стереотипів, що заважають особистості справлятися з нестандартними ситуаціями професійної діяльності, можливості самореалізації у майбутній професії та спілкуванні. Тренінг спрямований на допомогу студентам в усвідомленні власних недоліків у розвитку вербальних і невербальних умінь, виявленні та оцінці потенційних можливостей, реалізації отриманих знань на практиці.

Тренінг включає різні методи роботи: аналітичні вправи, психотренінги, експертну роботу, оцінку власної діяльності, стимулює бажання студентів до самовдосконалення. Цінність тренінгів для системи вищої освіти в тому, що вони дозволяють інтенсифікувати процес професійної підготовки, зберігаючи час і простір, зробити його більш ефективним за рахунок повної відповідності принципам особистісно орієнтованого навчання [17].

Одним із найперспективніших напрямів розвитку творчих здібностей особистості, необхідних сучасному фахівцю, є проблемне навчання. Таке навчання передбачає проблемне викладання, тобто створення системи послідовних проблемних ситуацій і управління процесом їх вирішення, а також проблемне учіння – особливу форму творчої навчальної діяльності студентів щодо за-

своєння знань і способів діяльності з наявністю аналізу проблемних ситуацій, формулювання проблем і їх розв'язання шляхом висунення припущень, обґрунтування і доведення гіпотез.

На думку А. Матюшкіна, проблемне навчання полягає в постійному створенні на заняттях проблемних ситуацій (проблемних завдань) і вирішенні їх при максимальній самостійності й під керівництвом викладача [18]. У процесі проблемного навчання викладач не повідомляє готові знання, а висуває проблему і шляхом пробудження інтересу до неї, викликає бажання в ході пошуків знайти спосіб її вирішення. Тобто проблемне навчання дозволяє особистості з урахуванням наявної інформації виробити свою власну позицію, точку зору.

Проблемне навчання характеризується такими особливостями: специфічною інтелектуальною діяльністю студента, спрямованою на засвоєння нових знань шляхом подолання навчальних проблем, що забезпечує усвідомлення, глибину, міцність знань і розвиток логіко-теоретичного та інтуїтивного мислення; ефективним формуванням світогляду, оскільки у процесі проблемного навчання розвивається критичне, творче, діалектичне мислення; закономірним зв'язком між теоретичними і практичними проблемами, дидактичним принципом зв'язку навчання з життям, який слугує найважливішим засобом створення проблемних ситуацій і критерієм оцінювання правильності розв'язання пізнавальних проблем; систематичним використанням педагогом у процесі навчання найефективнішого поєднання різноманітних типів і видів самостійної роботи студентів; дидактичним принципом індивідуального підходу, за якого індивідуалізація зумовлена наявністю пізнавальних проблем різної складності, що кожним студентом сприймається по-різному; динамічністю проблемного навчання, спричиненого динамічністю самої проблеми, в основі якої – суперечність, властива будь-якому явищу; високою емоційною активністю студентів, адже проблемна ситуація є джерелом її збудження, а активна розумова діяльність студентів нерозривно пов'язана з емоційною сферою психічної діяльності; новим співвідношенням репродуктивного і продуктивного мислення.

Проблемне навчання змінює мотивацію пізнавальної діяльності: провідними стають мотиви пізнавально-спонукальні (інтелектуальні). Проблема викликає внутрішню зацікавленість студента, що стає чинником активізації навчального процесу та ефективності навчання. Пізнавальна мотивація спонукає людину розвивати свої нахили і здібності, зумовлює перебудову сприйняття, пам'яті, мислення, переорієнтацію інтересів тощо [19].

Сучасні інноваційні тенденції в освіті відкривають перед викладачем широкий вибір філософії навчання та шляхів вирішення практичних завдань. Відбувається перехід від навчання фактів до опанування сенсом подій, розвитку світогляду, набуття навичок застосування у житті накопичених знань, що уможлиблюється в умовах використання таких засобів інтерактивних технологій, як ігри.

Ігрове середовище спонукає студента до вияву «надситуативної активності», коли він виходить

за межі того, що об'єктивно вимагає від нього певна роль, і на основі ініціативно-творчого підходу продукує нові ідеї, способи вирішення професійних завдань тощо. Застосування дидактичних ігор сприяє перетворенню студента з об'єкта навчання в суб'єкта професійно спрямованої праці, що викликає його цілеспрямовану діяльність та творчу участь у самостійному формуванні професійної компетентності.

Гра – це особлива діяльність, яка визначає, фізичний стан і соціальні установки людини на даний момент, відповідає життю групи або груп, членом яких студент. Саме в грі ми можемо спостерігати наступні процеси:

- змагання, конфлікти, співпраця, акомодация («приспособлення до інших»);
- асиміляція («уподібнення іншим»);
- соціалізація («процес суспільного становлення особи»).

Серед цих процесів найбільш значимим, на нашу думку, є співпраця (як за місцем у грі, так і за впливом на студента). Інтеграція групи супроводжується свідомим і несвідомим засвоєнням групових ідеалів та ідей, набуваючи яких, студенти звикають один до одного, стають органічною частиною групи і одночасно соціалізуються, оскільки види гри й ідеали визначаються суспільством (формуванні особи, корисної суспільству та групової єдності).

Саме в грі відбувається самовираження особистості. Тому сенс гри має розглядатися, як можливість студента виразити себе в ній, добитися суспільного схвалення, задоволення від своїх можливостей, позбавитися від внутрішньої напруги.

Інтерес до гри як особливого виду діяльності абсолютно виправданий, оскільки вона забезпечує високу ефективність в будь-якій діяльності і в той же час сприяє гармонійному розвитку особи. Ігрова поведінка й ігрова взаємодія дозволяють сформувати механізми співпраці з партнером і змагання з противником, використовується для зняття психологічних стресів, для відпочинку і розрядки, для навчання й виховання [20, с. 4-6].

Ще однією технологією, що набуває поширення в професійній освіті є кейс-технологія. Їй притаманні широкі педагогічні можливості, реалізація яких дозволяє не лише створити умови для оволодіння студентами професійними знаннями, а й сприяє формуванню їх загальнолюдських та професійно-важливих якостей; активізує процес навчання, підвищує ефективність процесу формування методичної компетентності майбутніх викладачів закладів професійної освіти [21].

Кейс-метод (від англ. *Case method, case study* – метод кейсів, кейс-стаді, метод конкретних ситуацій, метод ситуаційного аналізу) – це метод проведення детального аналізу однієї конкретної ситуації, який використовується для досягнення певних цілей (навчання, дослідження) [22].

Використання кейс-метода в освітньому процесі дозволяє розвивати у студентів аналітичні, дослідницькі, комунікативні навички. Аналітичні навички передбачають вміння класифікувати, виокремлювати корисну та несуттєву інформацію, аналізувати її. Практичні навички дозволяють використовувати отримані знання на практиці. Творчі навички – можливість прийняття альтернативних, креативних та нестандартних рішень.

Комунікативні навички – вміння вести дискусію, використовувати наочний матеріал, мульті-медіа засоби, відстоювати власну точку зору.

Соціальні навички – оцінка поведінки людини, вміння слухати співрозмовника, підтримувати дискусію, аргументувати свою точку зору. Навички самоаналізу (аналіз моральних та етичних проблем спілкування).

Перевага кейс-метода відносно традиційних, що застосовуються у освітньому процесі, є незаперечною: кейс-метод дозволяє зацікавити студентів процесом навчання; формує сталий інтерес до конкретної навчальної дисципліни; сприяє активному засвоєнню знань та навичок [23].

Окрім упровадження сучасних технологій навчання актуальним залишається питання забезпечення освітнього процесу новим поколінням креативної навчально-методичної літератури. Як зазначають вітчизняні дослідники, збільшення часу у навчальних планах підготовки фахівців аграрної галузі на самостійну роботу та орієнтація сучасної освіти на самостійно-мотиваційне опанування студентами знань під консультативним керівництвом викладача потребує спрямування роботи на створення багатовекторного методичного забезпечення, зорієнтованого не лише на викладача, а перш за все, на студента.

Важливим компонентом удосконалення професійної підготовки фахівців аграрної галузі є професійний розвиток педагогічних працівників, стажування їх безпосередньо на виробництві [24, с. 6–8].

Для вирішення проблеми невідповідності освіти потребам ринку є налагодження співпраці між бізнесом і закладом освіти, створення партнерських відносин. В Україні рівень співпраці підприємств ключових індустрій із закладами освіти залишається стабільно низьким та скоріш поодиноким. Певні компанії, зазвичай це великі міжнародні корпорації, намагаються побудувати діалог з університетами, які готують кадри у сфері економічних чи технічних наук. Ринок праці має активніше включитись і створенні освітніх стандартів, визначенні змісту навчання та забезпеченні практичної підготовки.

Висновки. Сьогодні існує розрив між ринком праці і системою освіти. Заклади вищої освіти повинні оперативніше реагувати на вимоги ринку праці та зміни, які на ньому відбуваються. Актуальності набуває впровадження ефективних технологій навчання майбутніх фахівців, які сприятимуть їх гармонійному розвитку й зможуть задовольнити потреби ринку праці, сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності власне самого закладу вищої освіти, зумовлять більш високий рівень компетентісно-кваліфікаційних якостей випускників. Тенденції професійної підготовки фахівців аграрної галузі вимагають оновлення змісту навчання та постійного розвитку науково-педагогічних працівників.

Перспективами подальших досліджень є впровадження дистанційних форм навчання в закладах вищої освіти.

Список літератури:

1. Жилияев І.Б., Ковтунець В.В., Сьомкін М.В. Вища освіта України: стан та проблеми. Київ : Науково-дослідний інститут інформатики і права Національної академії правових наук України, Інститут Вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, 2015. 96 с.
2. Україна піднялася в рейтингу глобальної конкурентоспроможності. *Економічна правда*. 2018. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2018/10/17/641667/> (дата звернення: 26.12.2018).
3. Linking Education Policy to Labor Market Outcomes. URL: https://career.gov.ua/parlor/p-user/profile-view?user_id=5548 (дата звернення: 13.02.2019).
4. Балущак Г.Ф., Мар'єнко Т.М., Хромей Г.В. Розвиток навичок для кар'єри: навчальний посібник / за наук. ред. В.Л. Нікітюка. Івано-Франківськ : «Лілея-НВ», 2015. 160 с.
5. Майструк С. Чому українська освіта не готує до потреб сучасного ринку праці. *Тиждень.ua*. 2016. URL: <https://tyzhden.ua/Economics/173301> (дата звернення: 18.02.2019).
6. Лихачев Б.Т. Педагогика : курс лекцій. 4-е изд., перераб. и доп. Москва : Юрайт-М, 607 с.
7. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии : учеб. пособие. Москва : Народное образование, 1998. 256 с.
8. Декларация организации объединенных наций по вопросам образования, науки и культуры от 09 октября 1998 г. № 6/н «Всемирная декларация о высшем образовании для XXI века: подходы и практические меры».
9. Сисоева С.О. Сучасні підходи до визначення педагогічних технологій. *Педагогічні технології у неперервній професійній освіті* : монографія / С.О. Сисоева, А.М. Алексюк, П.М. Воловик та ін. Київ : ВІПОЛД, 2001. С. 13–53.
10. Ковальчук В.І. Методика викладання у вищих навчальних закладах: практикум. Київ : Міленіум, 2017. 428 с.
11. Проект Концепції реалізації державної політики у сфері професійної освіти «Сучасна професійна освіта» на період до 2027 року URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-konceptsiyi-realizaciyi-derzhavnoyi-politiki-u-sferi-profesijnoyi-osviti-suchasna-profesijna-osvita-na-period-do-2027-roku> (дата звернення: 18.02.2019).
12. Жук О. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у вивченні економіки. URL: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Zhuk_PROCEEDING-IES-2016.pdf (дата звернення: 26.11.2018).
13. Ставицька І.В. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті. URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1103> (дата звернення: 22.02.2019).
14. Щукин А. Лингводидактический словарь. Москва : Астрель, 2006. 750 с.
15. Рапацевич Е. Новейший психолого-педагогический словарь / ред. А. Астахов. Минск : Современная школа, 2010. 928 с.
16. Биков В.Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти. 2010. № 1. С. 18–24. URL: <http://www.ime.edu-ua.net/em15/content> (дата звернення: 26.11.2018).
17. Тренинговые технологии в высшей школе. 2016. URL: <http://xn----7sbocflsoiiggghiq.xn--p1ai/treningovyetechnologii-vyshey-shkole/> (дата звернення: 16.02.2019).
18. Матюшкин А.М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении. Москва : Педагогика, 1972. 208 с.
19. Проблемне навчання у вищій школі. URL: http://pidruchniki.com/70161/pedagogika/problemne_navchannya_vischiy_shkoli (дата звернення: 16.02.2019).

20. Ковальчук В.І. Методичні рекомендації щодо застосування ігрових технологій в процесі викладання дисциплін соціально-гуманітарного циклу. Київ : Видавничо-редакційний відділ НУБіП України, 2017. 56 с.
21. Ігнатенко Г.В., Ігнатенко О.В. Роль кейс технології у формуванні методичної компетентності майбутніх викладачів закладів професійної освіти / Innovates and information technologies in education. Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts Katowice School of Technology Monograph 18. S. 276–287.
22. Стрекалова Н.Д., Беляков В.Г. Разработка и применение учебных кейсов: практическое руководство. Санкт-Петербургский филиал Нац. исслед. ун-та «Высшая школа экономики». Санкт-Петербург : Отдел оперативной полиграфии НИУ ВШЭ, 2013. 80 с.
23. Гладких И.В. Методические рекомендации по разработке учебных кейсов. Санкт-Петербург, 2004. С. 169–173.
24. Хоменко М.П., Ткачук О.М. Стан і прогностичні тенденції розвитку аграрної освіти в умовах модернізації вищої освіти та сучасних вимог ринку праці. *Проблеми освіти*. 2007. Вип. 53. С. 132.

References:

1. Zhyliayev I.B., Kovtunets V.V., Somkin M.V. Vyshcha osvita Ukrainy: stan ta problemy. Kyiv : Naukovo-doslidnyi instytut informatyky i prava Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy, Instytut Vyschoi osvity Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy, 2015. 96 s.
2. Ukraina pidnialasia v reitynhu hlobalnoi konkurentospromozhnosti. *Ekonomichna pravda*. 2018. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2018/10/17/641667/> (data zvernennya: 26.12.2018).
3. Linking Education Policy to Labor Market Outcomes. URL: https://career.gov.ua/parlor/p-user/profile-view?user_id=5548 (data zvernennya: 13.02.2019).
4. Balushchak H.F., Marienko T.M., Khromei H.V. Rozvytok navychok dlia kariery: navchalnyi posibnyk / za nauk. red. V L. Nikitiuka. Ivano-Frankivsk : «Lileia-NV», 2015. 160 s.
5. Majstruk S. Chomu ukrajinsjka osvita ne ghotuje do potreb suchasnogo rynku praci. *Tyzhdenj.ua*. 2016. URL: <https://tyzhden.ua/Economics/173301> (data zvernennya: 18.02.2019).
6. Likhachev B.T. Pedagogika: kurs leksiy. 4-e izd., pererab. i dop. Moskva : Yurayt-M, 607 s.
7. Selevko G.K. Sovremennye obrazovatelnye tekhnologii : ucheb. posobie. Moskva : Narodnoe obrazovanie, 1998. 256 s.
8. Deklaratsiya organizatsii obedinennykh natsiy po voprosam obrazovaniya, nauki i kultury ot 09 oktyabrya 1998 g. № b/n «Vsemirnaya deklaratsiya o vysshem obrazovanii dlya XXI veka: podkhody i prakticheskie mery».
9. Sysoieva S.O. Suchasni pidkhody do vyznachennia pedahohichnykh tekhnolohii. *Pedahohichni tekhnolohii u nerperervnii profesiinii osviti* : monohrafiia / S.O. Sysoieva, A.M. Aleksyuk, P.M. Volovyk ta in. Kyiv : VIPOLD, 2001. S. 13–53.
10. Kovalchuk V.I. Metodyka vykladannia u vyshchyykh navchalnykh zakladakh: praktykum. Kyiv : Milenimum, 2017. 428 s.
11. Proekt Kontseptsii realizatsii derzhavnoi polityky u sferi profesiinnoi osvity «Suchasna profesiina osvita» na period do 2027 roku. URL:<https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennia-proekt-koncepciyi-realizaciyi-derzhavnoyi-politiki-u-sferi-profesijnoyi-osviti-suchasna-profesijna-osvita-na-period-do-2027-roku> (data zvernennya: 18.02.2019).
12. Zhuk O. Zastosuvannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii u vyvchenni ekonomiky. URL: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Zhuk_PROCEEDING-IES-2016.pdf (data zvernennya: 26.11.2018).
13. Stavvytska I.V. Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v osviti. URL: <http://confesp.f.l.kpi.ua/ru/node/1103> (data zvernennya: 22.02.2019).
14. Shchukin A. Lingvodidakticheskij slovar. Moskva : Astrel, 2006. 750 s.
15. Rapatsevich Ye. Noveyshiy psikhologo-pedagogicheskij slovar / red. A. Astakhov. Minsk : Sovremennaya shkola, 2010. 928 s.
16. Bykov V.Yu. Suchasni zavdannia informatyzatsii osvity. 2010. № 1. S. 18–24. URL: <http://www.ime.edu-ua.net/em15/content> (data zvernennya: 26.11.2018).
17. Treningovye tekhnologii v vyshey shkole. 2016. URL: <http://xn---7sbocfsoiiggghiq.xn--p1ai/treningovye-tekhnologii-vyshey-shkole/> (data zvernennya: 16.02.2019).
18. Matyushkin A.M. Problemnye situatsii v myshlenii i obuchenii. Moskva : Pedagogika, 1972. 208 s.
19. Problemne navchannia u vyshchii shkoli URL: http://pidruchniki.com/70161/pedagogika/problemne_navchannya_vischiy_shkoli (data zvernennya: 16.02.2019).
20. Kovalchuk V.I. Metodychni rekomendatsii shchodo zastosuvannia ihrovyykh tekhnolohii v protsesi vykladannia dystsyplin sotsialno-humanitarnoho tsykladu. Kyiv : Vydavnycho-redaktsiynyi viddil NUBiP Ukrainy, 2017. 56 s.
21. Ihnatenko H.V., Ihnatenko O.V. Rol keis tekhnolohii u formuvanni metodychnoi kompetentnosti maibutnykh vykladachiv zakladiv profesiinnoi osvity / Innovates and information technologies in education. Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts Katowice School of Technology Monograph 18. S. 276–287.
22. Strekalova N.D., Belyakov V.G. Razrabotka i primenenie uchebnykh keysov: prakticheskoe rukovodstvo. Sankt-Peterburgskiy filial Nats. issled. un-ta «Vysshaya shkola ekonomiki». Sankt-Peterburg : Otdel operativnoy poligrafii NIU VShE, 2013. 80 s.
23. Gladkikh I.V. Metodicheskie rekomendatsii po razrabotke uchebnykhkeysov. Sankt-Peterburg, 2004. S. 169–173.
24. Khomenko M.P., Tkachuk O.M. Stan i prohnostychni tendentsii rozvytku ahrarnoi osvity v umovakh modernizat-sii vyshchoi osvity ta suchasnykh vymoh rynku pratsi. *Problemy osvity*. 2007. Vyp. 53. S. 132.